

Torah from Around the World

Een mens heeft de plicht zich uit te spreken, wanneer zijn woorden gehoor zullen vinden, maar moet er het zwijgen toe doen, wanneer hij weet dat zijn woorden zullen worden genegeerd.

Talmoed, Jevamot 65b

Sjabbat 19 oktober 2019 / 20 Tisjri 5780, Chol Hamoëd Soekot.

Gelezen wordt Devariem/Deuteronomium 8:1 - 9:5; Dewariem 16:13 - 17

Tanach blz. 367 - 369; 385

Haftara: I Melachiem 8:22 - 43

Tanach blz. 689 - 691

vertaler: Sera Spanier

Commentaar: Prof. Marc Saperstein doceerde bijna dertig jaar Joodse Studies aan Amerikaanse universiteiten. Daarna werd hij directeur van het Leo Baeck College in Londen. Van zijn hand zijn meerdere boeken, ondermeer over derasjot (joodse preken).

Oorspronkelijke Engelse tekst: <https://reformjudaism.org/learning/torah-study/chol-hamo-eid-sukkot/sukkah-and-jewish-experience>

Ontworteldheid omzetten in vreugde

De bijbelse uitleg over de soeka is dat de Jisraëlieten de opdracht kregen om gedurende één week in het jaar in deze onderkomens te verblijven, „opdat latere generaties zullen weten dat Ik de Jisraëlieten in loofhutten liet wonen toen ik hen uit Egypte wegleidde. Ik ben de

Eeuwige, jullie God.” (Wajikra/Leviticus 23:43) Dit wonen in hutten is niet alleen een historisch feit waaruit lering moet worden getrokken, net als het verhaal van de offering van Jitschak dat op Rosj Hasjana wordt gelezen, of de dappere houding van Mordechai en Esther zoals te lezen valt in de *megilla* (Estherrol, red.) met Poeriem. Het komt meer overeen met het eten van *matze* en *maror* met Pesach; deze opdracht is dermate belangrijk dat die niet alleen moet worden geleerd en in het geheugen opgeslagen, maar ook iedere keer moet worden ondervonden, elk jaar opnieuw. De reden daarvoor is dat het niet enkel een eenvoudig gegeven is uit het verre verleden, maar een les die steeds opnieuw moet worden ervaren. Laten we ons richten op twee aspecten van de soeka als een symbool van die joodse ervaring - niet een ervaring van duizenden jaren geleden, maar als boodschap met een blijvende en hernieuwbare betekenis.

Het eerste element van de periode in de woestijn is het gegeven van onderweg zijn, zonder wortels. Toen de Israëlieten in Egypte waren, ontleende men een bepaalde zekerheid aan het deel uitmaken van een grote natie, ondanks de discriminatie en onderdrukking; de Jisraëlieten wisten wat ze konden verwachten. Na de Exodus hadden zij deze zekerheid van de tijd daarvoor niet meer. Tegelijkertijd waren ze, natuurlijk, nog niet in het Beloofde Land. Alles in hun leven was tijdelijk en vergankelijk, van niet weten wat te verwachten, altijd onderweg, onzeker over hun voedselvoorraad. Een Gouden Kalf kon worden aanbeden, en er kon een opstand tegen Mozes en Aaron uitbreken. Niets was permanent, niets betrouwbaar, afgezien van de aanwezigheid van God.

Tanach suggereert dat God wilde dat de mensen een fysieke herinnering zouden hebben aan deze periode van tijdelijkheid en onzekerheid, niet alleen toen ze in de woestijn waren, maar ook, nog belangrijker, toen ze het Land Kanaän hadden bereikt en zich daar hadden gevestigd. De boodschap lijkt te zijn: ‘Ga er niet vanzelfsprekend van uit dat jullie permanent in dit land zullen blijven. Herinner je hoe het was om in tijdelijke onderkomens te wonen. Het kan weer gebeuren.’

En dat was inderdaad het geval. Tijdens de periode van de Richteren waren er constant bedreigingen vanuit de omliggende landen en ernstige spanningen tussen de verschillende stammen. Een verenigd koninkrijk van de Jisraëlitische stammen werd pas gevestigd tijdens de regering van koning David en koning Salomon. Maar na de dood van Salomon ontstond

de onzekerheid van de twee koninkrijken, Jisraël en Judea. Tegen het einde van de achtste eeuw voor de gewone jaartelling werd het noordelijke koninkrijk bezet door de Assyriërs, die het grootste deel van de bevolking in ballingschap weg stuurden en hen verspreidden over het Assyrische rijk. Aan het begin van de zesde eeuw voor de gewone jaartelling werd het zuidelijke koninkrijk Judea bezet door de Babyloniërs en werden zijn leiders naar het Oosten gebracht.

In de millennia dat de diaspora in stand bleef, was deze boodschap dat iedere woonplek tijdelijk was helemaal van toepassing. Er werden grote centra van joods leven gesticht, in Babylonië en Perzië, in Spanje, Italië en het Ottomaanse Rijk, in Polen, in Duitsland. In deze nieuwe centra floreerden de Joden – intellectueel en economisch. Velen van hen identificeerden zich met hun omgeving: ze beschouwden zichzelf vaak als een integraal deel van hun omgeving. Ze waren ervan overtuigd dat ze wortel hadden geschoten in hun geboortegrond.

Desondanks was het gebruikelijke patroon dat er na een periode van bloei een periode van neergang kwam; na een periode van multiculturele samenwerking kwamen er pogroms; na een periode van belangrijke bijdragen aan de omringende omgeving kwamen er verdrijvingen. De les van de soeka, de les van de joodse geschiedenis, is dat vertrouwen in God de enige zekerheid biedt.

We zijn geneigd te veronderstellen dat de Verenigde Staten een andere geschiedenis hebben dan de andere landen van de diaspora. Amerika is uniek, het bekende patroon van het verleden zal hier niet plaatsvinden. Maar de boodschap van de soeka zou wel eens kunnen zijn dat we dit thuis niet voor vanzelfsprekend moeten nemen, ook al lijkt het permanent. Het percentage Joden binnen de Amerikaanse bevolking blijft dalen. Het is mogelijk dat, als gevolg van de toename van het gemengde huwelijk, gecombineerd met een laag geboortecijfer (ondanks de hoge geboorte cijfers bij de ultra-orthodoxie, is het onder het vervangingsniveau) en de hogere leeftijd waarop ouders hun kinderen krijgen, de grote joodse gemeenschap van de Verenigde Staten bijna kan verdwijnen in de komende honderd jaar. Enkel door ons hiervan bewust te blijven en door een antwoord te vinden op de boodschap van impermanentie die door de soeka wordt belichaamd, kunnen we hopen dat we onze aanwezigheid in dit land (en in Europa, red.) meer permanent kunnen maken.

Wat we kunnen leren van de soeka is niet alleen tijdelijkheid en ontworteldheid, maar ook een boodschap van dynamiek en flexibiliteit. Het grote symbool van Egypte zijn de piramiden; als je daarnaar toe reist om ze te zien - constructies die we na 3000 jaar nog kunnen beklimmen – blijken zij inderdaad adembenemend. De Jisraëlieten hebben andere symbolen van permanentie nagelaten: hun centrale bouwwerk in de woestijn was het Tabernakel, dat kon worden opgepakt en met de mensen mee trok. Het tweede aspect van joodse geschiedservaring welke door de soeka wordt vertegenwoordigd, is dat ons erfgoed niet bevroren is, gestagneerd of star, onbeweeglijk: integendeel, het evolueert altijd, groeit, beweegt zich met de mensen mee vooruit.

De Middeleeuwen worden dikwijls voorgesteld als een monolithische 'eeuw van geloof'. Voor Joden was dit echter een periode van enorme vitaliteit en diversiteit. Rond het jaar 1100 van de gewone jaartelling was er in Noord-Europa een nieuwe dynamische trend van Talmoedstudie, vertegenwoordigd door Rasji en de Tosafisten. Die stelde Joden in staat om de Babylonische Talmoed, die 600 jaar daarvoor klaar was, te herzien, en hierdoor veranderingen aan te brengen die nodig waren voor andere omstandigheden, zoals koudere winters en de latere zonsondergang in de zomer. Het hoogtepunt van religieuze filosofie, vertegenwoordigd door Maimonides en zijn volgers, was een antwoord op de uitdaging van het Griekse, Arabische en uiteindelijk ook het Christelijke rationalisme, en daarmee werd onze godsdienst rijker. De nieuwe ontwikkeling van de mystieke doctrines van de Kabbala leidde tot begrippen over God en van de Tora die totaal verschillen van die uit het bijbelse en rabbijnse verleden. Het Middeleeuwse Jodendom was in vele opzichten dynamisch en progressief.

Er hoeft niet te worden uitgelegd hoe het Reform Jodendom, met zijn antwoord op de uitdagingen van Verlichting en Emancipatie in de omringende cultuur, deze ontwikkeling van een dynamische, evaluerende godsdienst die rijk is aan verscheidenheid, continueert. Vandaag de dag herinnert de soeka ons eraan dat onze taak nog niet is volbracht, dat we niet moeten bevriezen in de sporen van de klassieke liberaal-joodse traditie. Natuurlijk hebben we niet alle antwoorden, maar we moeten doorgaan met zoeken en onderzoeken.

Daarom benadrukt de soeka twee aspecten van de joodse historische ervaring: als een symbool van tijdelijkheid en onzekerheid en als een symbool van dynamische beweging en

voortgang. Het zien van de soeka, de geuren in de loofhut en de ervaring ervan zorgen ervoor dat deze thema's werkelijk zijn en inspireren ons om niet alleen dit feest, maar ieder moment van ons leven als Joden, tot een *zman simchateinoe*, tot een tijd van vreugde te maken.